

Zadanie 10.1. Przywrócenie uprawy śliw oraz rozwój produkcji owoców wybranych gatunków roślin jagodowych na terenach podgórskich.

Uzasadnienie realizacji zadania:

Prowadzenie upraw sadowniczych na terenach górskich i podgórskich niesie ze sobą wiele wyzwań. Przede wszystkim są to wyzwania klimatyczno-terenowe, które bardzo często uniemożliwiają produkcję owoców z wykorzystaniem znanych oraz popularnych gatunków i odmian roślin sadowniczych uprawianych na terenach nizinnych. Jednym z przykładów gatunków roślin sadowniczych powszechnie uprawianych w rejonach nizinnych, a z którego uprawy słynął jeszcze do połowy XX wieku rejon podgórski była śliwa. W przypadku tego gatunku warunki klimatyczno-glebowe w rejonach podgórskich są najlepsze w całej Polsce. Owoce śliw są wykorzystywane zarówno do konsumpcji bezpośredniej jak i do przetwórstwa, w tym do produkcji śliwowicy łąckiej. Produkcja śliwek na terenach podgórskich jest obecnie marginalna z powodu rozprzestrzenienia się bardzo groźnej choroby wirusowej, jaką jest ospowatość śliwy, powszechnie zwana szarką. Choroba ta przywędrowała do Polski z południa Europy w latach 70-tych ubiegłego stulecia i była przyczyną wyniszczenia drzew śliwowych, a zwłaszcza powszechnie uprawianej ‘Węgierki Zwykłej’, która okazała się bardzo podatna na tego wirusa.

Dobór gatunków i odmian dla rejonów podgórskich powinien być ukierunkowany na zmniejszenie wpływu trudnych warunków klimatycznych oraz czynników chorobotwórczych na stan zdrowotny roślin oraz wysokość i jakość uzyskiwanego plonu. W procesie doboru należy opierać się m. in. na genotypach roślin wywodzących się z terenów tożsamyh klimatycznie, odpornych lub mało podatnych na niekorzystny wpływ agrofagów i wysokiej plenności. W przypadku śliw sukcesywny postęp biologiczny następujący w sadownictwie sprawia, że są już dostępne odmiany odporne na wirusa szarki. W przypadku ponownego upowszechnienia upraw tego gatunku w rejonach podgórskich istnieje możliwość dokonania odpowiedniego wyboru również spośród odmian wysoce tolerancyjnych, nie wykazujących symptomów szarki. Wśród nich znajduje się między innymi nowa polska odmiana o nazwie ‘Temanó’, wyselekcjonowana w rejonie nowosądeckim.

Bardzo ważnym kryterium wyboru gatunków i odmian roślin sadowniczych do terenów górskich i podgórskich jest możliwość wykorzystania uzyskanego plonu do małego, przydomowego przetwórstwa, na przykład jako składnika wzbogacającego produkty regionalne.

Dodatkowym aspektem podgórskich upraw sadowniczych jest niezaprzeczalna atrakcyjność turystyczna tego regionu. Jest on szczególnie ulubiony przez turystów często decydujących się na odpoczynek w gospodarstwach agroturystycznych. W regionie turystycznym wydaje się być celowym podjęcie produkcji żywności metodami ekologicznymi. Do upraw ekologicznych niezbędne są genotypy mało podatne zarówno na choroby i szkodniki, jak i na inne niekorzystne czynniki środowiskowe. W warunkach podgórskich takim czynnikiem są na przykład częste opady deszczu występujące w okresie wegetacji. Dlatego odmiany wybierane do upraw w tym regionie powinny cechować się szczególną odpornością na choroby grzybowe.

W 2021 roku przedmiotem planowanych badań będą wybrane gatunki i odmiany roślin jagodowych oraz prace wstępne związane z przywróceniem upraw śliw w regionie podgórskim. W trakcie realizacji zadania planowana jest kontynuacja doświadczeń z roślinami jagodowymi oraz zakup lub wyprodukowanie materiału szkółkarskiego i założenie doświadczeń z uprawą szarkoodpornych odmian śliwy oraz odmian nie wykazujących symptomów szarki w Sadowniczym Zakładzie Doświadczalnym w Brzeznej Sp. z o.o. i w gospodarstwach prywatnych.

W trakcie badań przydatności gatunków i odmian roślin sadowniczych do warunków górskich i podgórskich wykonywane będą pomiary i obserwacje siły wzrostu roślin, ich stanu zdrowotnego, tolerancji na zmienne warunki klimatyczne, szczególnie w okresie zimowym i wczesnowiosennym, poziomu owocowania i jakości uzyskanego plonu oraz podatności na występowanie chorób i szkodników.

Cel zadania w 2021 r.: 1) Przywrócenie i rozwój sadów śliwowych na terenach górskich i podgórskich; 2) Optymalizacja produkcji roślin jagodowych na terenach górskich i podgórskich ze szczególnym uwzględnieniem warunków klimatycznych panujących na tych terenach; 3) Dobór i upowszechnienie w terenach podgórskich gatunków i odmian roślin jagodowych przydatnych do produkcji owoców ekologicznych; 4) Zwiększenie udziału owoców ekologicznych w sadowniczej produkcji zlokalizowanej w turystycznych terenach podgórskich.

Opis zadania – zakres rzeczowy planowany na 2021 r.:

- 1) przywrócenie i rozwój sadów śliwowych w rejonach podgórskich;
- 2) optymalizacja produkcji roślin jagodowych na terenach górskich i podgórskich;

Planowane na 2021 r. mierniki dla zadania 10.1.:

1. liczba wykonanych ekspertyz/opracowań (dotyczących gatunków i odmian spełniających wymogi klimatyczno-terenowe rejonu górskiego i podgórskiego): 2 (dotyczące 2 gatunków roślin jagodowych).

Dodatkowo w ramach zadania planuje się przygotować/przeprowadzić:

- artykuły popularno-naukowe lub ulotki/instrukcje skierowane do producentów: 2 artykuły lub instrukcje
- warsztaty i szkolenia zorganizowane w Sadowniczym Zakładzie Doświadczalnym Brzezna Sp. z o.o. lub w terenie: 1 szkolenie

Wykorzystanie wyników w praktyce:

Otrzymane wyniki będą upowszechniane w postaci artykułów popularno-naukowych, instrukcji, wykładów na konferencjach krajowych oraz szkoleń dla producentów.

Wykonane w 2021 roku prace doświadczalne pozwolą na poszerzenie dostępnej wiedzy związanej z uprawą roślin jagodowych na terenach górskich i podgórskich. Na podstawie wyników kontynuowanych doświadczeń przygotowany zostanie raport dotyczący wybranych gatunków i odmian roślin jagodowych spełniających wymogi klimatyczno-terenowe rejonu górskiego i podgórskiego. Będzie on dostępny w formie elektronicznej i będzie mógł być wykorzystywany przez osoby zainteresowane produkcją owoców jagodowych na terenach podgórskich. Prace wstępne związane z przywróceniem uprawy śliw będą podstawą do dalszych długofalowych prac doświadczalnych związanych z optymalizacją uprawy tego gatunku w regionie podgórskim.